

Que no es trenca ni rebenta

En català posem el verb *crebar* que correspon al del castellà «quebran» i al del francès «crever», els quals provenen del verb llatí «crepare». Com es veu, en català i en francès s'ha mantingut la *r* a la síl·laba inicial, com en el mot originari, mentre que en castellà s'ha produït el que s'anomena una metàtesi, és a dir, un desplaçament d'aquesta *r* a la síl·laba contigua. Però, en aquest cas, els verbs del castellà i del francès han demostrat molta més vitalitat que no pas el del català, que resulta avui del tot inusitat en amplis dominis de la llengua. El Diccionari Fabra encara el recull, però es limita a indicar que és intransitiu i que significa «rebentar, esclatar», i la Gran Enciclopèdia Catalana no hi afegeix res més. De fet, *crebar* és un mot del parlar rossellonès i, segons Coromines, la influència del francès pot haver ajudat a mantenir-li el vigor. D'altra banda, els diccionaris d'equivalències —castellà-català i francès-català— prescindeixen de *crebar* en les que proposen per a «quebran», que són *trencar*, *rompre*, *esberlar*, *petar*, *cruiuir*, etc., i per a «crever», essencialment *rebentar*.

Com hem dit, contràriament al que s'ha esdevingut en català, el verb del castellà, «quebran» ha demostrat una gran vitalitat, no únicament en casos d'aplicació sinó en l'obtenció de derivats, que en català, els recollits pel Fabra, es redueixen a dos —el verb intensiu *crebantar* i el seu postverbal *crevant*—, a part dels que indiquen Moll i Coromines, d'ús dialectal molt reduït. (Els mots

cultes de la mateixa família, com *discrepar*, *increpar*, etc., és clar, solen ésser comuns). Normalment, doncs, en els casos en què el català se serveix d'aquest verb o d'algun dels seus derivats el català recorre a mots d'altres famílies etimològiques. Són ben coneguts els casos següents: «números quebrados», nombres *trencats*; «quebrantahuesos» (*ornit.*), *trencalòs*; «quebradero de cabeza», *maldecap*. Hi ha, també, el mot geogràfic «quebrada», usat, sembla, amb un sentit més aviat imprecís, i no és gens estrany, per tant, que alguns diccionaris d'equivalències proposin alhora noms com *coll* i *congost*, que corresponen a conceptes ben diferents.

Hi ha un cas especial, però, que hom intenta sovint de resoldre amb un mot de la mateixa família: el de la traducció o equivalència de l'adjectiu del castellà «*inquebrantable*», aplicat a substantius com *entusiasme*, *fe*, *adhesió*, etc. N'hi ha que recorren a *increbantable*, d'acord, segurament, amb la proposta del diccionari d'equivalències Albu. És cert que l'existència del verb *crebantar* sembla permetre la creació d'aquest adjectiu. Però cal preguntar-se si aquesta proposta no obeeix, al capdavant, a una excessiva supeditació al castellà. Adjectius com *sòlid*, *ferm*, *vigorós*, i, si convé, els superlatius corresponents, així com les formes més literàries *infrangible* i *insubornable* poden ésser segurament més adequats en el cas que comentem.